MAŁY GUTEK
PRZEDSTAWIA
WSPANIAŁA WYPRAWA
DLA CAŁEJ RODZINY
AMAZONIA
PRZYGODY MAŁPKI SAI
W KINACH

AMAZONIA

Puszcza amazońska to wyjątkowa przestrzeń, zamieszkała przez wiele gatunków zwierząt obcych nam tu w Polsce, dlatego też może wam być trudno rozpoznać niezwykłych aktorów filmu „Amazonia. Przygody małpki Sai”. Postanowiliśmy wam pomóc, nazywając choć część z nich. W nawiasach umieszczamy nazwy naukowe. Pozwalają one wyruszyć na dalsze poszukiwania informacji o danym gatunku. Zatem: w drogę!

KAPUCYNKA CZUBATA

(Cebus apella)

Główna bohaterka filmu, małpka Sai, to kapucynka czubata. Jej nazwa pochodzi od czubków włosów nad uszami. Jest bardzo inteligentna. Potrafi posługiwać się narzędziami - rozłupać orzech kamieniem, czy wyciągnąć mrówkę patyczkiem. Umie pływać, jednak preferuje życie na drzewach. Na ziemię schodzi, żeby się napić lub pobuszować po plantacjach. Je przede wszystkim rośliny, choć nie wzgardzi owadem lub małym ptakiem. Wzrostem przypomina dużego kota domowego. Często też bywa udomawiana. Największym wrogiem kapucynek są ludzie. Ciągła wycinka lasów deszczowych, polowania i handel ogranicza jej życie na wolności. Krewniakiem kapucynki jest wełniak.

WEŁNIAK

(Lagothrix lagotricha)

Wełniak, krewniak kapucynki, jest od niej nieznacznie większy. Zamieszkuje tereny nadrzeczne. Miejscowi nazywają go kapparo lub barrigudo. Ma gruby, zakręcony na końcu ogon i umięśnioną sylwetkę. Potrzebuje do życia dużo przestrzeni, która niestety kurczy się pod wpływem działalności człowieka. Jest więc na liście zwierząt, którym grozi wyginięcie.

KOATI

(Nasua nasua)

Koati, czyli ostronos rudy, to ssak z rodziny szopowatych – tej samej, do której należy nasz psotny szop pracz. To on swoimi niezwykle sprawnymi łapkami uwolnił małpkę Sai z klatki. Wydłużonym, ruchliwym ryjkiem koati wyszukuje pożywienie, którym mogą być zarówno owoce, jak i małe kręgowce. Koati są czujne nawet podczas jedzenia. Niezwykle towarzyskie, porozumiewają się przy pomocy dźwięków i ruchów ogona. Zaniepokojone uciekają na drzewa. Śpią wśród gałęzi.

ARA ZWYCZAJNA

(Ara ararauna)

Jedna z największych papug i najbardziej popularna. Ma prawie metr wysokości, jednak w naturze trudno ją dostrzec, ponieważ żeruje w koronach drzew. Długowieczna. Często występująca w hodowli. Najbardziej znaną papugą w niewoli była ta należąca do brytyjskiego przywódcy Winstona Churchilla. Charlie podobno urodziła się jeszcze w XIX wieku, więc jeśli to prawda, ma już ponad 100 lat.

ARA ŻÓŁTOSKRZYDŁA LUB CZERWONA

(Ara macao)

Ara żółtoskrzydła, ara czerwona, zwana także arakangą – to kolejna papuga Ameryki Południowej. Niewiele mniejsza od ary zwyczajnej. Sam jej ogon może mieć pół metra. Jest wegetarianką, nie wzgardzi nawet korą drzew. Towarzyska, żyje w dużych stadach, w pary łączy się na całe życie. Znakomita naśladowczyni dźwięków. W niewoli łatwo uczy się mowy ludzkiej. Może dożyć nawet 80 lat. Podobno, tak jak ludzie, istnieją papugi prawo - i leworęczne, a ściślej mówiąc „łapne".

ANAKONDA OLBRZYMIA

(Eunectes murinus)

Anakonda olbrzymia, zwana także anakondą zieloną, jest jednym z najdłuższych węży świata, dusicielem. Podobno najcięższy okaz, złapany w latach 60-tych, miał prawie 250 kilogramów. Na pewno był samicą, ponieważ przewyższają one znacznie samce długością i ciężarem. Głowa anakondy jest wielkości ludzkiej dłoni, umięśnione ciało przypomina gruby słup lub pień drzewa. Żyje przede wszystkim w wodzie. Potrafi płynąć z prędkością 20 km/h. Polując, przyczaja się z głową lekko wynurzoną nad powierzchnię, zupełnie jak krokodyl. Jej ofiarą pada zarówno ryba, jak i jaguar. Nie jest wężem jadowitym, więc przyszły posiłek najpierw dusi, potem zjada w całości. Najedzona staje się ospała. W sytuacjach wyjątkowych wytrzymuje bez jedzenia długimi tygodniami. Każda anakonda ma pod ogonem swój własny unikalny wzór na skórze, tak jak człowiek linie papilarne.

O domniemanych rozmiarach anakondy krążą legendy. W latach 90. nowojorskie Towarzystwo Ochrony Dzikich Zwierząt (WCS) wyznaczyło nagrodę w wysokości 5 000 dolarów za schwytanie okazu większego niż 9 metrów. Do dzisiaj nie została ona przyznana, choć od tamtego czasu podwyższono ją stukrotnie.

TAPIR ANTA

(Tapirus terrestris)

Tapir właściwie nie zmienił wyglądu od początku pojawienia się na Ziemi. Przypomina swojego przodka sprzed milionów lat. Jest średniej wielkości, ma mocne nogi i krótką ruchliwą trąbę, którą zrywa rośliny. Służy mu ona także do oddychania podczas długich pobytów pod wodą. Ma dobry węch i słuch, ale słaby wzrok. Pożywienia szuka głównie nocą. Samica tapira nosi ciążę ponad rok i rodzi jedno małe.

KOLIBRY

Do rodziny kolibrów należy prawie 330 gatunków. Występują w różnych kolorach, ale wszystkie są maleńkie. Najmniejszy ma 6 cm długości, z czego długość ciała to jedynie 2,5 cm (tyle, co mały palec dorosłego człowieka), największy – 22 cm (Koliber wielki, Patagona gigas). Żywi się nektarem z kwiatów, który wypija przy pomocy długiego dzioba i cienkiego języka, lecz swoje pisklęta karmi owadami. Tylko taki pokarm jest w stanie rosnącemu potomstwu zapewnić wystarczającą ilość białka. Co ciekawe kolibry spokrewnione są z naszymi jerzykami.

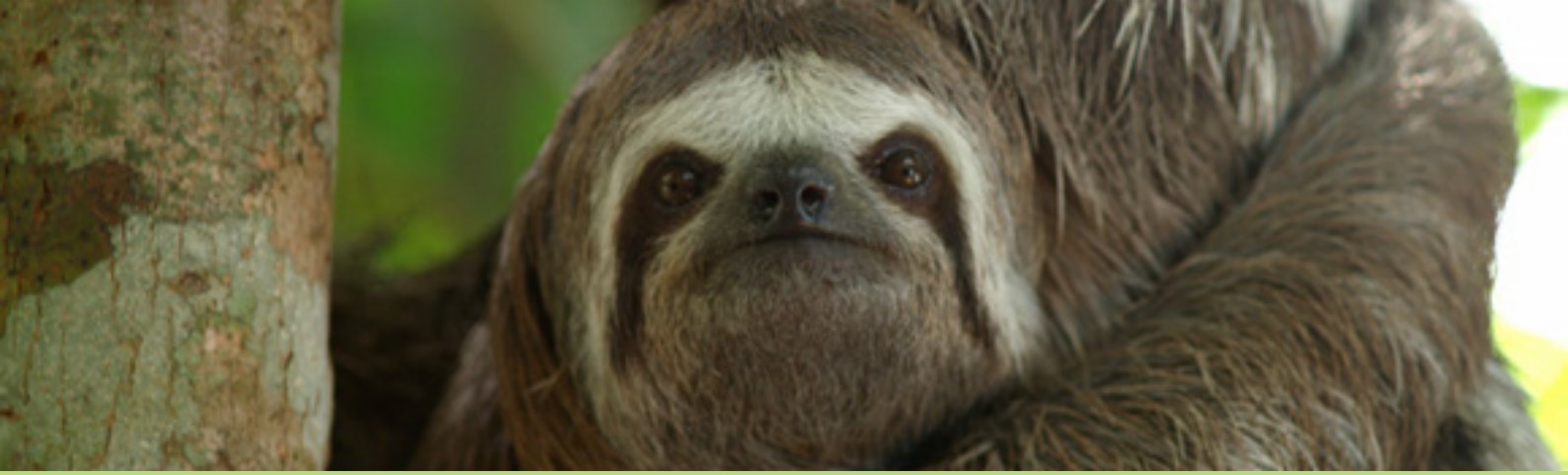

LENIWIEC TRÓJPALCZASTY

(Bradypus tridactylus)

Leniwiec żyje na drzewach, gdzie większość dnia przesypia wisząc, dlatego też jego sierść rośnie odwrotnie niż u innych ssaków – od brzucha do grzbietu. Po lądzie, na którym bywa tylko raz na tydzień, by się wypróżnić, porusza się z prędkością 7 metrów na minutę. Nie potrafi stać, więc pełznie. Może wtedy paść ofiarą drapieżników i nie zawsze obronią go wyjątkowo mocne, zakończone hakowatymi pazurami łapy. Jego wrogami są harpie i oceloty, ale, co zaskakuje, także o wiele mniejsza sowa, puchaczyk żółtobrzuchy, która może poharatać go ostrymi pazurami. Leniwiec tak doskonale wtapia się swoim bezruchem w otoczenie, że na drzewach jest właściwie niewidoczny. Oddycha tylko 6 razy na minutę.
Leniwiec waży około 5 kg i nie ma ogona. Jego długa skołtuniona sierść porośnięta jest zielonymi glonami jak pień drzewa mchem. Jest dobrym pływakiem. Umiejętność ta przydaje się, gdy puszcza amazońska zalewana jest okresowo przez występujące z brzegów rzeki. Bliskimi kuzynami leniwca są pancernik i mrówkojad. W Ameryce południowej nazywają go AI.

JAGUAR

(Panthera onca)

Jaguar jest największym drapieżnikiem puszczy amazońskiej. Potrafi zapolować na zwierzę wielkości jelenia. Mieszka na terenach z łatwym dostępem do wody. Doskonale pływa, umie także nurkować. Jest samotnikiem. Ma bardzo dobry węch – potrafi wyczuć obecność człowieka w promieniu kilku kilometrów. Jego życie jest zagrożone, ponieważ zmniejsza się teren, na którym może mieszkać, gubi go także cenne futro.

HARPIA WIELKA

(Harpia harpyja)

Duży drapieżny ptak z rodziny jastrzębiowatych. Wiąże się z jednym partnerem na całe życie, przywiązuje do obszaru żerowania, potrzebuje do życia dużych leśnych połaci. Harpie są bardzo zwinne, dzięki czemu mogą latać pomiędzy drzewami i polować na małpy. Samica jest w stanie złowić ofiarę ważącą do 9 kg. Gatunek zagrożony. W 2002 roku Panamczycy uznali harpię za symbol swojego kraju, a na kłusowników nałożyli surowe kary. W mitologii greckiej harpie (w języku greckim „porywaczki") były duchami, które porywały dzieci i rządziły wichurami. Przedstawiano je pod postacią kobiet-ptaków.

MORPHO MENELAUS

Olbrzymi motyl dzienny z rodziny rusałkowatych o pięknym metalicznym odcieniu skrzydeł. Intensywniejszy kolorystycznie samiec często pada ofiarą kolekcjonerów, więcej szczęścia ma bledsza samica. Od spodu obie płcie są brązowe z pomarańczowymi oczkami, dzięki czemu motyl, gdy zamknie skrzydła, wtapia się w otoczenie. Szerokość rozłożonych skrzydeł dochodzi do 15 cm – tyle ma niewielka kobieca ręka. Pije sok ze zgniłych owoców, ale wabi go także padlina. Występuje nad brzegiem rzek, a swojego terytorium broni walecznie. Larwa tego motyla, aktywna w nocy, jest brązowo-czerwona w zielono-żółte plamki.

Naukową nazwę, Morpho menelaus, nadał mu w XVIII wieku szwedzki przyrodnik Karol Linneusz na cześć króla Sparty, Menelaosa. Motyl nie występuje nigdzie poza Ameryką Południową i nie ma polskiej nazwy.

PANCERNIK OLBRZYMI

(Priodontes maximus)

Pancerniki żyją samotnie w pobliżu wody, silnymi kończynami przednimi z pięcioma pazurami kopią nory. Są mięsożerne, choć od czasu do czasu nie wzgardzą roślinami. Mają dobrze rozwinięty węch i słaby wzrok, ponieważ żerują głównie nocą. Pancerz z rogowych płytek pokrywa całe ciało pancernika, z wyjątkiem wewnętrznej strony nóg i owłosionego brzucha. Dzięki silnym mięśniom może zwinąć się w kulkę. Nie ma stałej liczby zębów, może mieć ich jednak aż 104. Zapewnie będziecie zaskoczeni, gdy dowiecie się, że pancernik spokrewniony jest z leniwcem i mrówkojadem.

TUKAN WIELKI

(Ramphastos toco)

Tukan jest ptakiem z grupy dzięciołowych, czyli przystosowanych do życia na drzewach. Ma dwa place stopy skierowane do przodu i dwa do tyłu, dzięki czemu bez problemu się wspina. Jego głównym pożywieniem są owoce. Diecie tej podporządkowany jest duży, ząbkowany na końcu dziób, pozwalający zdjąć jedzenie nawet z najcieńszych gałązek. Dzięki preferencjom żywieniowym tukana rozsiewane są gatunki wielu drzew, wydala bowiem pestki.

MANAT RZECZNY LUB BRZEGOWIEC

(Trichechus inunguis)

Manat rzeczny należy do rodziny syren, czyli wolno poruszających się ssaków wodnych o dużym opływowym kształcie, niezdolnych do poruszania się po lądzie. Jego ciało pokryte jest jedynie pojedynczymi włoskami. Ma za to wąsy. Odżywia się roślinami, znalezionymi w wodzie, jak i opadłymi do niej owocami palm. Żyje w stadach. Jest gatunkiem zagrożonym.

HOACYN LUB KOŚNIK CZUBATY

(Opisthocomus hoazin)

Żyje w zaroślach nad brzegami zbiorników wodnych. Latanie nie jest jego mocną stroną, więc pisklęta rodzą się z pazurami na skrzydłach, czym przypominają wymarłego praptaka Archaeopteryxa. Pazury służą im do wspinania się po drzewach i znikają z wiekiem. Wielki żołądek trawi materiał roślinny tak, jak to się dzieje u przeżuwaczy (jeleni czy łosi): dzięki bakteriom rozkładającym treść żołądkową. Hoacyn jest ptakiem krzykliwym, a jego krzyk przypomina duszenie się astmatyka. Przestraszony potrafi wskoczyć do wody i zanurkować.

OCELOT

(Leopardus pardalis)

Metrowy kot z półmetrowym ogonem. Ma szaroniebieskie oczy i unikalny wzór na pysku. Prowadzi nocny tryb życia i nie łączy się w pary. Walecznie pilnuje swojego terytorium. Dobrze wspina się na drzewa i nie boi się wody. Mieszka w zaroślach, na otwarte przestrzenie wychodzi jednie w pochmurne dni lub w czasie pełni. Czasem oceloty kończą jako zwierzęta domowe. Sławny malarz Salvador Dali trzymał w domu ocelota o imieniu Babou.

PAKARANA

(Dinomys branickii)

Pakarana jest dużym, powolnym gryzoniem, żyjącym w niewielkich grupach, składających się najczęściej z samicy, samca i dwójki maluchów. Ciąża tego zwierzęcia trwa wyjątkowo długo, bo 9 miesięcy czyli tyle samo co u człowieka.
W języku Indian Tupi „pakarana" oznacza „fałszywa paka", ponieważ łatwo ją pomylić z paką, innym północnoamerykańskim gryzoniem. Badacze przyrody wymyślili inną nazwę, bardziej naukową - Diomys branickii. Diomys oznacza „okropną mysz", „branickii" pochodzi od nazwiska polskiego szlachcica Konstantego Branickiego. Branicki sfinansował wyprawę badawczą Konstantego Jelskiego, podczas której Jelski znalazł i opisał dla nauki pakaranę jako „straszną mysz Branckiego". Działo się to w XIX wieku.

PONOCNICA MIRIKINA

(Aotus trivirgatus)

Zwinna kilogramowa małpka, uaktywniająca się w nocy. Nawet wtedy rozróżnia kolory. Doskonały skoczek o chwytnych palcach. Lubi hałasować, naśladując odgłosy innych zwierząt. Towarzyska i łatwa do oswojenia.

CZUBACZ KORALOWY

(Crax globulosa)

Podobny do indyka czubacz nazwę swoją zawdzięcza koralikowatym naroślom na dziobie. Bardzo rzadko spotykany na wolności. Pada ofiarą myśliwych i zmniejszających się terenów puszczy.

AMAZONKA KAPTURNICA

(Deroptyus accipitrinus)

Rzadka papuga lasów deszczowych. Ma około 35 cm, gniazduje w dziuplach. Jej ulubionym pokarmem są orzechy kokosa. Z daleka przypomina drapieżnego ptaka, tym bardziej, że jej oczy podobne są do jastrzębich.

CZEPIAK GEOFFROYA

(Ateles geoffroyi)

Mała małpka poruszająca się po drzewach przy pomocy rąk i nóg. Niezwykle chwytny ogon zachowuje się jak dodatkowa kończyna. Czepiak może na nim zawisnąć, może także nim coś przytrzymać. Nieustająca wycinka lasów deszczowych może wkrótce doprowadzić do wyginięcia tego gatunku.

PTASZNIK OLBRZYMI

(Lasiodora parahybana)

Czarny pająk pokryty brązowymi włoskami, dzięki którym wyczuwa najlżejszy ruch powietrza. Jego ciało może dorastać do 11 cm, a jeśli wliczyć nogi będzie to nawet 25 cm. Poluje nocą, w dzień ukrywa w norce. Zaniepokojony, broni się „strzelając" włoskami parzącymi z odwłoka. Ptasznik ma zbyt wąski przełyk, żeby połknąć swoją ofiarę, więc oblewa ją enzymami trawiennymi i wysysa częściowo rozłożony pokarm. Często przedstawiany jest jako niebezpieczny dla człowieka, jednak w rzeczywistości potrafi obezwładnić jedynie małe kręgowce: żaby, jaszczurki, czy ptaki. Bardziej jadowite są bowiem mniejsze gatunki ptasznikowatych. W przeciwieństwie do innych pająków nie tka pajęczyn.

MRÓWKOJAD WIELKI

(Myrmecophaga tridactyla)

Postrach mrówek. Dzięki długiemu pyskowi i półmetrowemu językowi dociera w najodleglejsze miejsca mrówczych korytarzy. Ostrymi wielkimi pazurami rozgrzebuje gniazda. Pazury w przednich kończynach zawija podczas chodzenia, wydaje się, jakby chodził na pięściach. Gdy śpi przykrywa się puszystym ogonem. Nie ma zębów. W niewoli żyje do 16 lat. Może wydać się wam to dziwne, ale spokrewniony jest z pancernikiem i leniwcem.

PUCHACZYK ŻÓŁTOBRZUCHY

(Pulsatrix perspicillata)

Pospolita sowa lasów tropikalnych Amazonii. Ma charakterystyczne białe obwódki wokół oczu, przywodzące na myśl okulary. Samotnik.

WĘŻÓWKA AMERYKAŃSKA

(Anhinga anhinga)

Podobny do kormorana ptak z rodziny pelikanowatych. Tak jak on żywi się rybami, jednak poluje na nie pływając pod wodą, a zdobycz nabija na dziób. Gdy ptak nurkuje, z wody wystaje mu tylko szyja z głową. Dzięki specjalnie przystosowanym kręgom szyjnym zwija się w kształt litery zet i przypomina węża, stąd też nazwa gatunkowa. Pióra wężówki namakają w wodzie, więc zanim wzleci, musi je wysuszyć.

BOA DUSICIEL

(Boa constrictor)

Drapieżnik działający z zaskoczenia. Doskonale się maskuje, dobrze wspina. Aktywny nocą, za dnia pozostaje w kryjówkach. Poluje na drobne ssaki, czasem ryby. Ofiarę dusi, a potem połyka w całości. Najedzony chowa się, a trawienie zajmuje mu kilka dni.

INIA

(Inia geoffrensis)

Nazywany także amazońskim delfinem słodkowodnym lub po prostu boto. Jeden z mniejszych gatunków delifinów, choć największy ze słodkowodnych, czasem większy od człowieka. Bywa szary lub różowy, przeważnie barwa zmienia się z wiekiem: szare osobniki są młodsze. Jest bardzo gibki, może ruszać głową, ponieważ kręgi szyjne nie są połączone. Taka budowa ułatwia mu lawirowanie pośród przeszkód i skuteczne polowania na ryby.

WYDRA OLBRZYMIA LUB ARIRANIA

(Pteronura brasiliensis)

Największa z wydr, nazywana wilkiem rzecznym. Wykrywa ofiarę dzięki dobremu wzrokowi i wąsom czuciowym na głowie. Poluje w dzień na ryby i inne małe zwierzęta wodne.

KAJMANY

(Caimaninae)

Kajmany to krokodyle mieszkające w Ameryce Środkowej i Południowej. Największy z nich, kajman czarny (Melanosuchus niger) dorasta do 4 metrów, najmniejszy, kajman karłowaty (Paleosuchus palpebrosus), ma niewiele ponad metr. Łowiony dla skóry wyginął w wielu rejonach, niektóre podgatunki kajmana wytrzebiono doszczętnie

UAKARI SZKARŁATNY

(Cacajao calvus)

Żyje w stadach, dochodzących do 100 osobników, czasem także złożonych z pokrewnych gatunków. Żywi się owocami i niektórymi owadami. Prowadzi nadrzewny tryb życia. Charakterystyczna czerwona mordka jest wynikiem braku pigmentu w skórze i prześwitujących naczyń krwionośnych.

WYJEC RUDY

(Alouatta seniculus)

Nadrzewna duża małpa o długim ogonie. Roślinożerna. Lubi spać, a gdy się obudzi wyje. Wycie wyjca słychać w promieniu 3 kilometrów. Gdy poczuje się zagrożony, strzyka na wroga moczem i odchodami. Jego głównym wrogiem jest harpia wielka. Samiec właściwie nie różni się od samicy.

WYJEC CZARNY

(Alouatta carayá)

Samce zdecydowanie różnią się od samic, zarówno wielkością jak i kolorem. Samice wyjca czarnego są bowiem… oliwkowożółte. Obie płcie mogą jednak pochwalić się gęstym futrem i chwytnym ogonem. Obie także głośno wyją, dzięki workom rezonansowym.

KONDOR KRÓLEWSKI

(Sarcoramphus papa)

Nazywany sępem Nowego Świata ptak padlinożerny, czyli żywiący się martwymi zwierzętami. Podobno namierza jedzenie przy pomocy wzroku, ponieważ nie czuje zapachu rozkładającego się mięsa. Rozpiętość skrzydeł tego ptaka dochodzi do 2 metrów. Ma nagą głowę z wyroślami w okolicach dzioba. Samica kondora nie różni się znacząco od samca, ani upierzeniem, ani wielkością. Znosi zwykle jedno jajo na dwa lata. Kondory żyją samotnie lub w małych grupach. Nie migrują. Ich naturalnymi wrogami są jaguary oraz wyjadające jaja węże. W niewoli kondor królewski może żyć nawet 30 lat.

KOENDU

(Coendou prehensilis)

Gryzoń nocny podobny do jeża. Jednak w przeciwieństwie do jeża ma długi ogon. W dzień śpi w dziupli lub w norze. Jest wegetarianinem, czyli żywi się jedynie pożywieniem roślinnym. Koendu nie jest zwierzęciem agresywnym, choć wystraszony może zaatakować, częściej jednak zwija się w kulkę. Zaciekawiony, staje na tylnych łapach, obserwując obiekt zainteresowania. Jego krzyk podobny jest do płaczu dziecka.

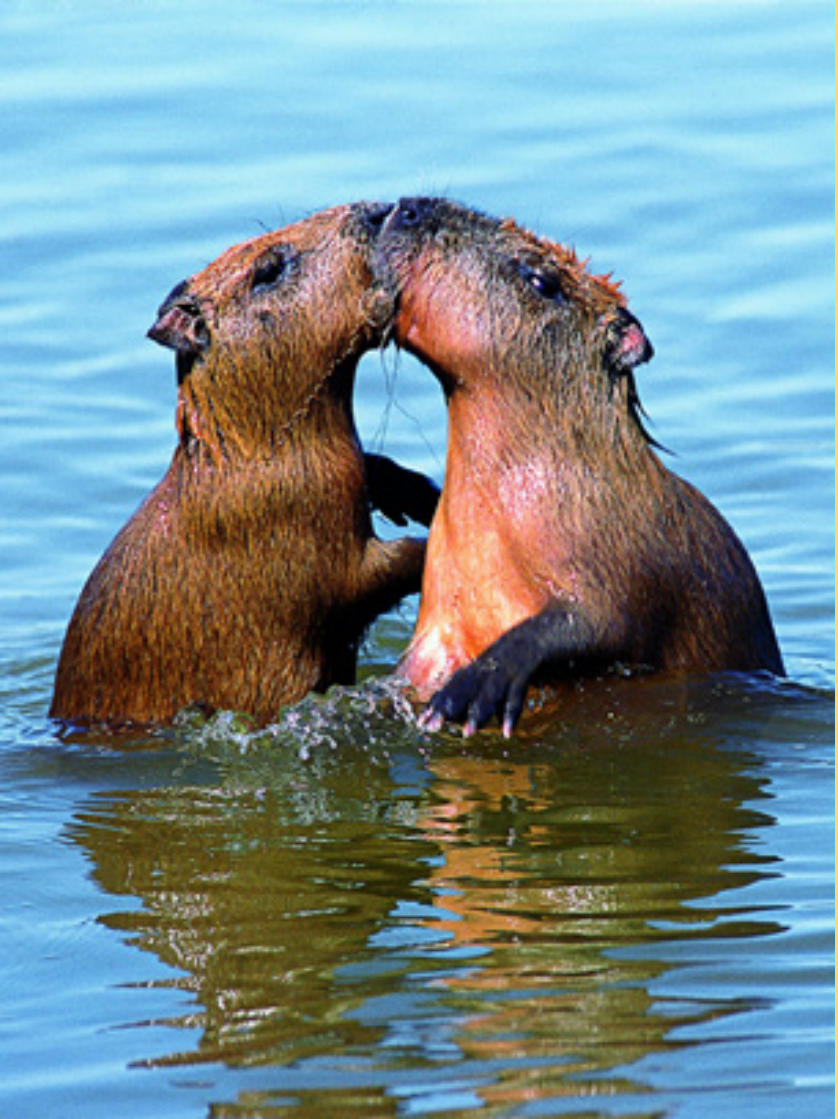

KAPIBARA

(Hydrochoerus hydrochaeris)

Kapibara, w co może trudno uwierzyć, należy do tej samej rodziny ssaków, co świnka morska. Jest jednak od niej znacznie większa. Choć niektórym przypomina świnię, jest największym żyjącym gryzoniem na świecie, waży tyle, co średniej budowy dorosły człowiek (ok. 65 kg). Dużą część życia spędza w wodzie, uwielbia tarzać się w błocie. Pod wieczór zaczyna żerować, czyli szukać pożywienia, a je tylko rośliny. Często zapuszcza się na plantacje i dlatego uważana jest za szkodnika. Indianie od wieków polowali na kapibary dla mięsa i skór. Co ciekawe w Ameryce Południowej kapibarę można jeść w czasie postu, ponieważ dawno temu papież na podstawie mglistych opisów misjonarzy zakwalifikował ją do ryb, z uwagi na czas spędzany przez nią w wodzie. Decyzja ta nigdy nie została cofnięta.

SKALIKUREK GUJAŃSKI

(Rupicola rupicola)

Samiec o pomarańczowym ubarwieniu jest jednym z najpiękniejszych ptaków. Przy nim brązowa samica wydaje się być niepozorna. Ptaki te żywią się owocami, a mają ich w swojej diecie prawie 65 rodzajów.

KINKAŻU

(Potos flavus)

Kinkażu, zwany także wikławcem lub chwytaczem to kolejny drapieżny ssak z rodziny szopowatych. Jak każdy szopopodobny wykazuje się niezwykłą sprawnością. Jedyny drapieżnik o chwytnym ogonie. Prowadzi nadrzewny tryb życia. Unika słońca, w dzień śpiąc w dziuplach. Ma długi język, którym wylizuje nektar z kwiatów. Świetnie widzi w nocy.

DŁAWIGAD AMERYKAŃSKI

(Mycteria americana)

Ptak z rodziny bocianów, przypominający ibisa. Poszukując jedzenia, przeczesuje wodę długim dziobem. Głowa i szyja są nagie, inaczej ubrudziłby sobie pióra mułem.

HIRARA

(Eira barbara)

Gatunek drapieżnego ssaka, przypomina naszą polską kunę. Uaktywnia się w nocy. Potrafi pływać i wspinać się na drzewa. Je rośliny i małe zwierzęta. Bywa udomawiana, wtedy poluje na myszy jak kot.

MAŁY GUTEK
www.gutekfilm.pl